

Akademski
2018/19

Prof.dr Ana Lalević Filipović

I PREDAVANJE

RAZVOJ, STRUKTURA, KLASIFIKACIJA I SAVREMENI ASPEKT RAČUNOVODSTVA;

TEORIJSKE OSNOVE FINANSIJSKOG RAČUNOVODSTVA; FINANSIJSKI ISKAZI

...(OSVRT NA ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI I ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU)

Informacije o nastavnom planu i programu školska 2017/2018:

- **24.09-30.09:** *Razvoj, struktura, klasifikacija i savremeni aspekt računovodstva; Teorijske osnove finansijskog računovodstva; Finansijski iskazi ... (osvrt na iskaz o finansijskoj poziciji i iskaz o ukupnom rezultatu)*
- **01.10-07.10:** *Instrumenti organizacije računovodstva (knjigovodstvena dokumenta, konto, poslovne knjige...); Otvaranje poslovnih knjiga za novoosnovana i postojeća preduzeća;*
- **08.10-14.10:** *Računovodstvena načela i regulativa; PDV; Organizacija računovodstvene procedure; PRAKTIČNI DIO (Računovodstveni aspekt promjena na ziro računu / Izvodi banke/ blagajničko poslovanje; PDV na nivou osnovnih računovodstvenih promjena)*
- **15.10-21.10:** *Računovodstveni aspekt stalne imovine;*
- **22.10.- 28.10.:** *Računovodstveni aspekt kapitala preduzeća*
- **29.10 – 04.11.:** *Računovodstveni aspekt nabavke materijala; kratkoročnih potraživanja, plasmana i gotovine;*
- **05.11 – 11.11.:** *Računovodstveni aspekt nabavke robe; Računovodstveni aspekt primarni troškova u finansijskom knjigovodstvu (pojam, klasifikacija...)*

RACUNOVODSTVO

- **12.11– 18.11**; *Knjigovodstveno obuhvaćanje poslovnih rashoda; Troškovi materijala, Nabavna vrijednost realizovane robe; Troškovi ličnih zarada i naknada,*
- **19.11-25.11**; *Troškovi amortizacije; Vremensko razgraničavanje troškova; Troškovi rezervisanja; Troškovi proizvodnih usluga, Finansijski rashodi, Ostali rashodi...;*
- **26.11-02.12**. *Računovodstveni aspekt prihoda u finansijskom knjigovodstvu-pojam, knjigovodstveno obuhvaćanje, klasifikacija...Obracun i raspodjela periodičnog poslovnog rezultata preduzeća- teorijski prikaz obje metode obračuna; Ostale poslovne promjene i priprema za sastavljanje osnovnih finansijskih iskaza (vanbilansna evidencija, predzaključna knjiženja, greške u knjigovodstvu...);*
- **03.12 – 09.12. : PRAKTIČNI DIO**: PDV na nivou osnovnih računovodstvenih promjena ; Obracun zarada u praksi; sastavljanje obrasca IOPPD u praksi; Obracun putnih naloga
- **10.12 – 15.12.:KOLOKVIJUM 13.12. 2018. u 13:15 h (001)**
- **16.12-23.12. PRAKTIČNI DIO** :Poreski tretman PDV kod predzaključnih knjiženja i sastavljanje Prijave poreza na dobit preduzeća; Obracun amortizacije za poreske i računovodstvene svrhe
- **24.12.-29.12.:POPRAVNI KOLOKVIJUM 24.12. 2018. u 13:15 h (001)**
- **01.01. – 05.01. Priprema za završni ispit**

NAČIN OCJENJIVANJA!

Struktura	Max	Opis	Redovni termin	Popravni termin
Kolokvijum	40	Zadaci iz materije obrađene na časovima predavanja i vježbi	13.12. 2018. u 13:15 h (001)	24.12. 2018. u 13:15 h (001)
ZAVRŠNI ISPIT: TEORIJSKI PRAKTIČNI DIO	60	TEORIJSKI DIO: Cjelokupno teorijsko gradivo obrađeno na časovima predavanja i vježbi PRAKTIČNI DIO: Praktična implementacija stečenih znanja na predavanjima i vježbama.	Januar 2019 (Precizan termin će biti naknadno utvrđen)	Januar 2019 (Precizni termini će biti naknadno utvrđeni)

Praktični dio ispita

- * Realizuje se od strane kolegicica sa Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore (ISRCG) u terminima časova predavanja i/ili vježbi (shodno rasporedu), kao i u nekim drugim terminima, o čemu će studenti biti blagovremeno informisani;
- * Cilj je implementacija stečenih teorijskih znanja u praksi;
- * Maksimalni broj bodova je 20 i polaže se u okviru završnog dijela ispita.
- * Praktični dio ispita, kao i bilo koji drugi segmet ispita nije obavezan;

STRUKTURA ZAVRŠNOG ISPITA

Element	Broj pitanja	Broj bodova po pitanju	Ukupno bodova
TEORIJSKI DIO			
Otvorena pitanja	10 pitanja	2	20
Pitanja na zaokruživanje i dopunjavanje	20 pitanja	1	20
PRAKTIČNI DIO			
<i>Realizuje se od strane kolegicica sa Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore (ISRCG) u terminima časova predavanja i/ili vježbi (shodno rasporedu), kao i u nekim drugim terminima, o čemu će studenti biti blagovremeno informisani; Cilj je implementacija stečenih teorijskih znanja u praksi; Maksimalni broj bodova je 20 i polaže se u okviru završnog dijela ispita. Praktični dio ispita, kao i bilo koji drugi segmet ispita nije obavezan;</i>			20
UKUPNO ZAVRŠNI ISPIT			60

Dodatne napomene

1. Studenti **kumulativno prikupljaju poene.**
3. **Kolokvijum** se održava u toku trajanje nastave u semestru i **ima jedan popravni termin**, takođe do kraja nastave.
4. **Završni ispit** se održava u januaru i **ima dva popravna termina** – januarski i avgustovski.

- **Krajnja ocjena:**

- 0 - 49 - **ocjena F**
- 50 - 59.99 - *ocjena E*
- 60 - 69.99 - *ocjena D*
- 70 - 79.99 - *ocjena C*
- 80 - 89.99 - *ocjena B*
- 90 - 100 - *ocjena A*

RACUNOVODSTVO

OBAVEZE STUDENATA U TOKU NASTAVE...

- **OBAVEZNO**
prisustvo na
predavanjima,
vježbama, *aktivno*
učestvovanje
studenata u toku
izvođenja predavanja
i vježbi.....

RACUNOVODSTVO

Informacije o konsultacijama, mailu....

Sve informacije na sajtu:
www.ekonomija.ac.me

KONSULTACIJE	PONEDELJAK od 9:30 do 10:30
MAIL	analf@ac.me
KABINET	403/IV sprat

RACUNOVODSTVO

OSNOVNA

- **prof.dr Slobodan Malinić, prof. dr Ana Lalević-Filipović**
„Računovodstvo“, Ekonomski fakultet Podgorica, Podgorica, 2009; (elektronska verzija, dopunjeno i izmijenjeno 2018 godine)
- **Dr Tanja Laković, „Zbirka zadataka iz računovodstva“, Ekonomski fakultet Podgorica, Podgorica, elektronsko izdanje 2018/19**

DODATNA

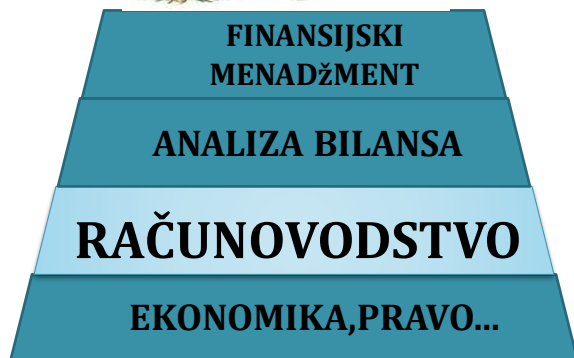
- Sidney J. Gray, Belverd E. Needles „Finansijsko računovodstvo-opšti pristup (prevod)“, Savez Računovođa i revizora Republika Srpska, 2002;
- Dr Kata Škarić-Jovanović; Dr Radiša Radovanović "Finansijsko računovodstvo", Ekonomski fakultet u Beogradu, centar za izdavačku djelatnost, 2004;
- Malinić Dr Slobodan, "Upravljačko računovodstvo i obračun troškova i učinaka", Ekonomski fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2004.

LITERATURA

RACUNOVODSTVO

10

ZAŠTO VAM JE POTREBNO RAČUNOVODSTVO?

RACUNOVODSTVO

RAČUNOVODSTVO ..

- ...JE DOSADNO!
-NIJE KREATIVNO!
- ... JE SAMO RAD SA PAPIRIMA!
- ...SU SAMO "T-konta"!
- ...TEŠKO!
- ... NERAZUMLJIVO!

RACUNOVODSTVO

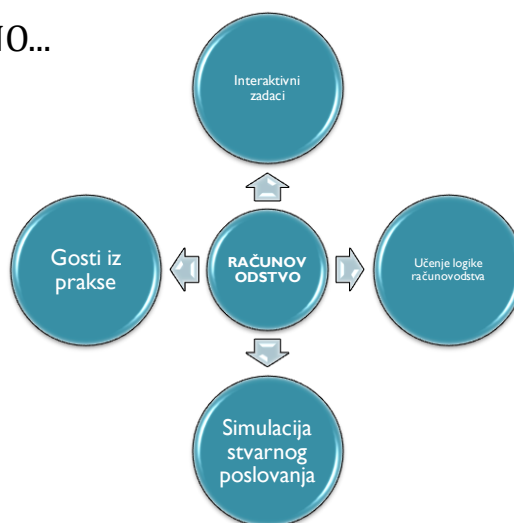
DA LI ZAISTA TAKO MORA DA BUDE?!

RACUNOVODSTVO

RAČUNOVODSTVO MOŽE DA BUDE...

- ..POJEDNOSTAVLJENO...
- ..JASNO...
- ..ZANIMLJIVO..
- ..DINAMIČNO...
- ..INTERAKTIVNO...

RACUNOVODSTVO

ŠTA JE RAČUNOVODSTVO ZAPRAVO U STVARNOSTI?

- RAČUNOVODSTVO PRUŽA **INFORMACIJE** KOJE SU OSNOVA POSLOVNOG ODLUČIVANJA...
- RAČUNOVODSTVO JE **OSNOVNI JEZIK** POSLOVNE KOMUNIKACIJE...
- DOBAR MENADŽER NE POSJEDUJE OSNOVNO, NEGO NAPREDNO ZANJE IZ **RAČUNOVODSTVA**...

RACUNOVODSTVO

ŠTA VAM PRUŽA RAČUNOVODSTVO?

- da budete **EKONOMISTA** koji zna *osnove knjiženja*:
 - Šta je to transakcija? Aktiva? Pasiva?
 - Na koji način knjigovodstveno evidentirati transakcije? Koje su to kategorije aktive, odnosno pasive?
 - Šta su to kupci i dobavljači...?Kako definisati zalihe...?...
 - Kako sastaviti osnovne finansijske iskaze..?
 - Iskaz o finansijskoj poziciji...Iskaz o ukupnom rezultatu...
 - Kako analizirati i tumačiti pokazatelje uspješnosti poslovanja...
 - itd...itd....

RACUNOVODSTVO

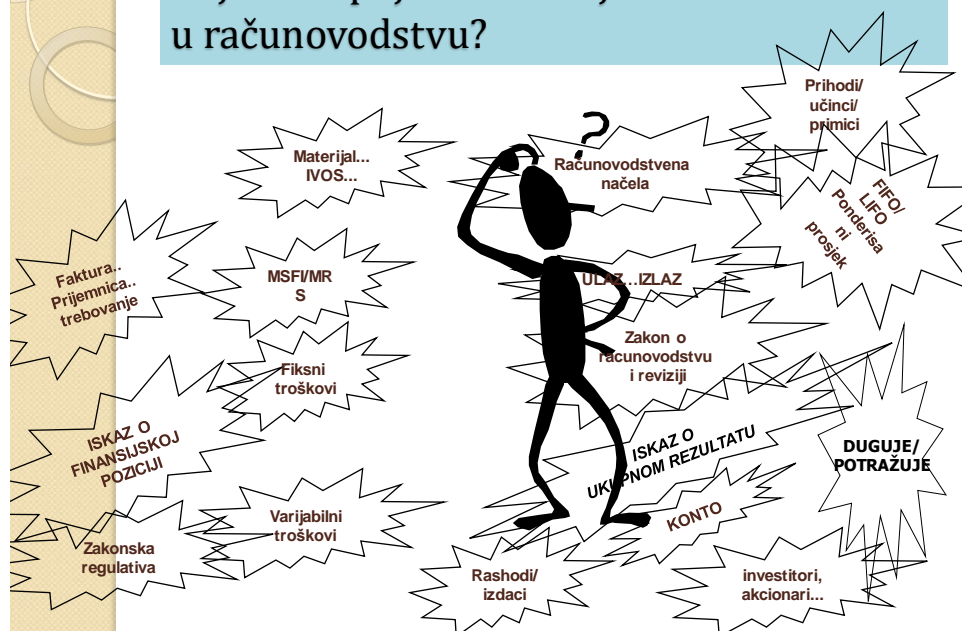
ŠTA SU DRUGI REKLI O RAČUNOVODSTVU?

- “Vođenje tačnih i razumljivih evidencija možda je najvažniji pojedinačni činilac koji izdvaja uspješne preduzetnike od onih koji to nijesu...”

Daniel Sitarz

RACUNOVODSTVO

Koji su to pojmovi sa kojim ćete se sretati u računovodstvu?

KAKO JE NASTALO RAČUNOVODSTVO?

- Zašto se uopšte javila potreba da se nešto “pribilježi”?

- Od kada vuče korijene?!

- Ko se smatra “pronalazačem” računovodstva?

- Pojava ranih oblika trgovine..

- Pojava složenijih oblika trgovine
(tzv. **prosto knjigovodstvo**)

– knjigovodstvena evidencija u kojoj postoje samo
m dužnika i povjerilaca i gdje se vodi blagajnički dnevnik

Ime	Duguje €	Vratio €	Ostatak €
Pero	200	50	150
Ivan	500	100	400
Ukupno			550

ETAPE U RAZVOJU RAČUNOVODSTVA

- **PROSTO KNJIGOVODSTVO**
- **DVOJNO KNJIGOVODSTVO** (svaka poslovna transakcija se posmatra sa aspekta primanja i davanja)
- **RAČUNOVODSTVO**
- **SAVREMENI SISTEMSKI PRISTUP RAČUNOVODSTVA**

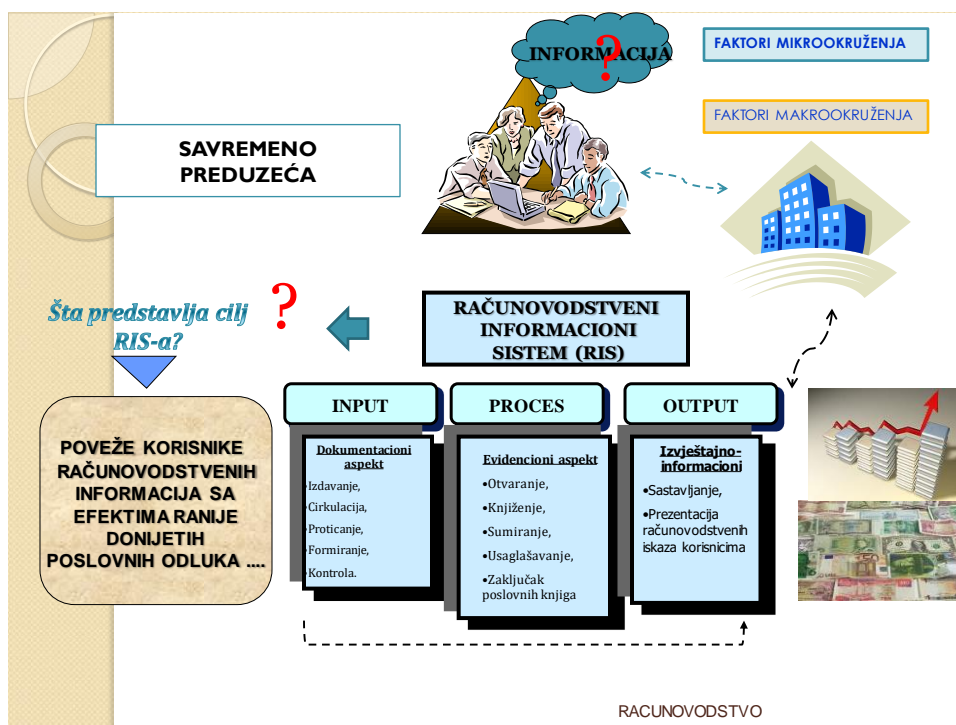

PRETPOSTAVKE

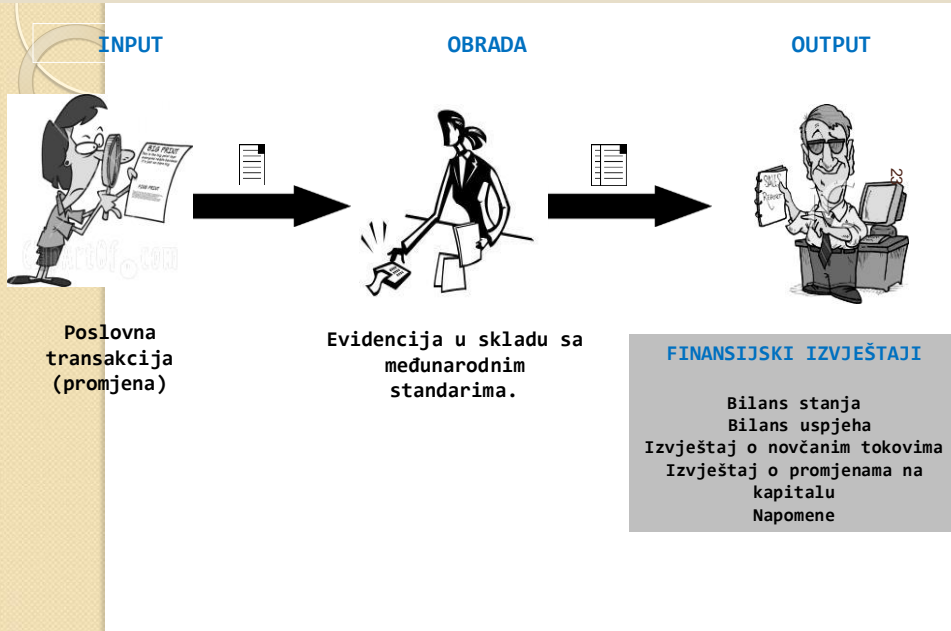
- **FORMALNE**
 - Pojava pisma;
 - Pojava brojeva;
 - Pojava novca...
- **MATERIJALNE**
 - Svojina nad imovinom;
 - Kreditni odnosi;
 - Razvijena trgovina;
 - Kapital

Šta se desilo u poslovanju preduzeća da je RAČUNOVODSTVO tj. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIONI SISTEM (RIS) postao nezaobilazna komponenta funkcionisanja savremenog preduzeća????

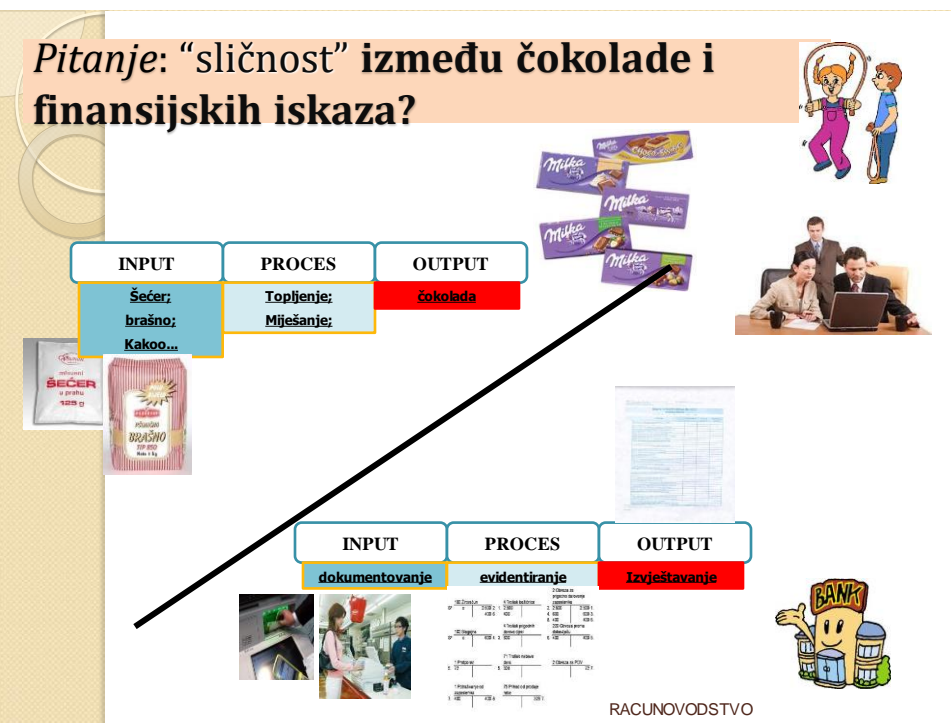
RACUNOVODSTVO

DAKLE: Šta je to računovodstvo?

Pitanje: "sličnost" između čokolade i finansijskih iskaza?

Primjer...

- **Kupili smo auto!** Da bi bila evidentirana u knjigovodstvu, **mora da bude** praćena knjigovodstvenim dokumentom!
- **Faktura glasi na 5.000€**

RACUNOVODSTVO

Napomena!

Poslovni događaj (primjer)....

Da li se cjelokupno poslovanje preduzeća može zapisati u računovodstvenom sistemu?

- **Sklopljen ugovor o nabavci materijala**, nabavka materijala, isplata plata, plaćanje dobavljaču za primljeni materijal, utrošak materijala, isplaćen honorar, obračunat porez, prodati gotovi proizvodi, sklopljen ugovor o prodaji...

- NE!
- Uslovi:
 - **Da je poslovni događaj stvarno nastao!**
 - **Da se može vrijednosno iskazati!**
 - **Da mijenja postojeće stanje imovine, izvora imovine, prihoda ili rashoda!**
 - **Da postoji pravdajuća isprava kojom se može dokazati nastanak promjene!**

RACUNOVODSTVO

28

“II FAZA”

RACUNOVODSTVO

PROCES OBRADE PODATAKA

○ Evidencioni aspekt

- Otvaranje,
- Knjiženje,
- Sumiranje,
- Usaglašavanje,
- Zaključak poslovnih knjiga
- (obrađuje se poslije I predavanja)!!!!

100 Zrnaturni		4 Trošak bolnice		2 Obveza za prigodno darivanje zaposlenika	
8 ¹	x	2.900	2.900	2.900	2.900
		400	400	4.600	400
				8.400	400
102 Magazina		4 Trošak prigodnih darova djeci		220 Obveza prema dobavljaču	
8 ¹	x	600	600	6.400	400
1 Prilozak		71 Trošak nabave darna		2 Obveza za PDV	
5	72		5.328		72
1 Potraživanje od zaposlenika		75 Prihod od prodaje robe			
	400	400		328	7

“III FAZA”

RACUNOVODSTVO

Output strana RIS-a

RAČUNOVODSTVENI PODATAK

- **Neutralna činjenica iz računovodstvene baze podataka (broj, riječ...)**
- **PRIMJER:**
 - u 2014.g. firma je ostvarila prihode od prodaje gotovih proizvoda u vrednosti 100.000 eura!

RAČUNOVODSTVENI POKAZATELJ

•**Međusobni odnos između računovodstvenih, vrijednosnih ili količinskih veličina ...**

RAČUNOVODSTVENA INFORMACIJA

- predstavlja **transformisan računovodstveni podatak ili pokazatelj** koji ima smisaoni sadržaj i formu, koji je **namjenski usmeren na korisnika** i koji služi da pomoću njega adekvatno ostvari neki zadatak u domenu upravljačkih i poslovnih aktivnosti preduzeća
- PRIMJER:**
 - u tekućoj godini u odnosu na prethodnu prihodi od prodaje su se smanjili za 25%

Kao cjelina finansijski iskazi predstavljaju **računovodstvene informacije**
Djelovi tih izvještaja – pozicije, čine *računovodstvene podatke*

Računovodstvo (globalno posmatrano) je....?

- **neproizvodnu, uslužnu** (servisna) poslovna funkcija;
- **organizaciona cjelina** preduzeća,
- **informacioni sistem ili podsistem** nekog od poslovnih IS preduzeća,
- **teorijsko-metodološka ekonomska ili menadžerska disciplina**, sa svim pratećim karakteristikama primjerenim ovim aspektima...
- **naučni metod kojim se, u skladu sa odgovarajućom regulativom vrednuju, evidentiraju, klasifikuju i sumiraju poslovne transakcije i o kojima se izvještavaju zainteresovani korisnici;**

RACUNOVODSTVO

ZAKLJUČAK

- Proces
- Dio preduzeća
- Naučna disciplina
- Nastavni predmet

“JEZIK KOMUNIKACIJE U POSLOVNOM SPORAZUMIJEVANJU...”

Knjigovodstvo vs računovodstvo

- **Knjigovodstvo** je dio računovodstva, njegova računska osnova i ima zadatak da prikuplja i kontroliše knjigovodstvenu dokumentaciju, da kontira ekonomske promjene, odnosno evidentira u poslovnim knjigama...da sastavlja finansijske iskaze.
- **Računovodstvo** je služba (aktivnost) u preduzeću koja evidentira, sumira i interpretira ekonomske promene u vezi sa preduzećem. Cilj je da obezbijedi finansijske informacije neophodne za donošenje ekonomskih odluka od interesa za aktivnost preduzeća.

RACUNOVODSTVO

36

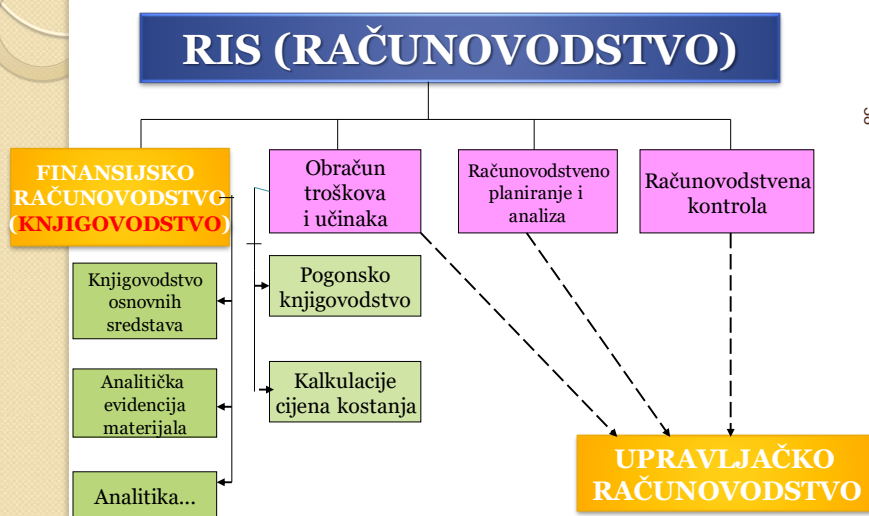
Knjigovođa vs računovođa

- Zadatak **knjigovođe** je da proknjiži poslovnu promjenu na bazi dokumentacije, kao i da se pobrine da knjiženje bude usklađeno sa računovodstvenom regulativom;
- Zadatak **računovođe** je da prati propise, analizira po zahtjevu klijenta poslovanje, daje prijedloge za njegovo unaprijeđenje te da upozori na eventualne propuste.

RACUNOVODSTVO

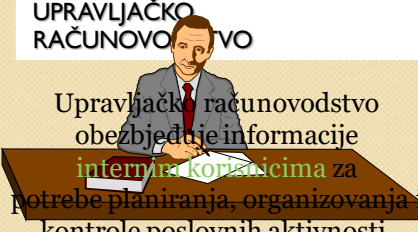
37

RIS-KRITERIJUM KORISNIKA (namjena i upotrebe računovodstvenih informacija)

38

**UPRAVLJAČKO
RAČUNOVODSTVO**

Upravljačko računovodstvo obezbeđuje informacije **internim korisnicima** za potrebe planiranja, organizovanja i kontrole poslovnih aktivnosti.

**FINANSIJSKO
RAČUNOVODSTVO**

Finansijsko računovodstvo obezbeđuje informacije za **eksterne konsultike**.

**ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG
RAČUNOVODSTVA (SUMARNO)**

RACUNOVODSTVO

39

**ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG
RAČUNOVODSTVA**

	FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
Regulisano profesionalnom i zakonskom rač.regulativom:	DA!	NE!
Fokusira se na:	Dešavanja iz prošlosti!	Buduće odluke!
Opseg izvještaja:	Izvještaji za čitavu organizaciju!	Izvještaji po pojedinom proizvodu/poslu/ usluzi/odeljenju/segmentu... !
Forma izvještaja	BS, BU, Izvještaj o novčanim tokovima!	Bilo koja forma koju odabere Uprava!
Korisnici izvještaja	Investitori, akcionari, zaposleni, banke, dobavljači, kupci, Vlada, konkurencija!	Samo uprava!

KARAKTERISTIKA IZVJEŠTAJA FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA

	FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
UČESTALOST	Obično na godišnjem nivou	Javljuju se kada god je to potrebno, zavisno od potrebe menadžmenta.
PRAVOVREMENOST:	Obično se javlja znatan vremenski period kašnjenja između perioda koji je obuhvaćen izvještajem i datuma objavljivanja izvještaja	Mogu da se kreiraju sa minimalnim odlaganjem, pod uslovom da postoje adekvatni sistemi
DETALJNOST	Informacije nijesu detaljne: transakcije se sumiraju u nekoliko rubrika	Mogu biti detaljni i sažeti koliko god je to potrebno
INFORMACIJE O NEFINANSIJSKIM PERFORMANSAMA	Veća je vjerovatnoća da će biti uključeneu izvještaje većih, a ne manjih organizacija, ali su često ograničene u obimu i sadržaju	Informacije ilili indikatori o nefinansijskim performansama često su njegovi važni sastavni elementi

PITANJE ???

- ŠTA PREDSTAVLJA **PREDMET** KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA/VREDNOVANJA?

RACUNOVODSTVO

IMOVINA-POJAM I PODJELA

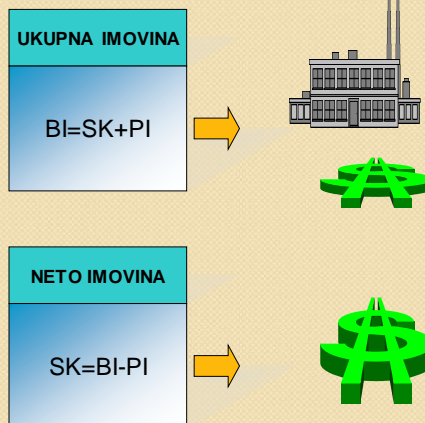
Šta predstavlja predmet knjigovodstvenog VREDNOVANJA?

- **IMOVINA!**
 - materijalne (**STVARI**), nematerijalne (**PRAVO**), finansijske (**NOVAC..**) i dr. pretpostavke na bazi koji ekonomski entitet obavlja svoju poslovnu aktivnost...

NAPOMENA!!!!

- Sa računovodstvenog aspekta, predmet knjigovodstvenog obuhvatanja su **SAMO ONE POSLOVNE TRANSAKCIJE KOJE UTIČU NA VISINU I/ili STRUKTURU IMOVINE PREDUZEĆA!**

Kako se dijeli imovina preduzeća (sa ekonomskog aspekta)?

RACUNOVODSTVO

43

Primjer : Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

BRUTO IMOVINA

$$10.000 (BI) = 6.000 (SK) + 4.000 (TI(banka))$$

NETO IMOVINA

$$6.000 (SK) = 10.000 (BI) - 4.000 (TI(banka))$$

RACUNOVODSTVO

Za računovodstvene potrebe kako je moguće podijeliti imovinu?

ASPEKT NAMJENE
(UPOTREBE)!!!!

RACUNOVODSTVO

Pojavni oblici...

- STALNA IMOVINA;
 - $(ko < 1; vt > 1...)$
- OBRтна IMOVINA
 - $(ko > 1; vt < 1...)$

Izvori tih pojavnih oblika

- SOPSTVENI IZVORI;
 - *(unijeti od strane vlasnika, neograničeni vremenski period..)*
- POZAJMLJENI IZVORI (obaveze)
 - *(ograničeni vremenski period, kamata..)*
- Dugoročni izvori;
- Kratkoročni izvori (tekuće obaveze)

NASTAVAK Primjera: Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

Pojavni oblik imovine

60%

Izvor odakle potiče

40%

POSLOVNA IMOVINA RACUNOVODSTVO

Pojmovi sa kojim ćete se sada sresti...

RAČUNOVODSTVENE KATEGORIJE	IMOVINA (SREDSTAVA), POTRAŽIVANJA, KAPITAL, OBAVEZE, PRIHODI, RASHODI...
FINANSIJSKI ISKAZI	<i>Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja;</i> <i>Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha;</i> <i>Iskaz o tokovima gotovine;</i> <i>Iskaz o promjenama na kapitalu ;</i> <i>Napomene;</i>
DATUM BILANSA	Dan na koji se sastavljaju finansijski iskazi..(najčešće 31.12. tekuće godine)

RACUNOVODSTVO

FINANSIJSKI ISKAZI opšte namjene - pojam, cilj i klasifikacija

Pojam i cilj

- **Finansijski iskazi**-strukturirani finansijski prikaz finansijskog položaja preduzeća i poslovnih promjena koje su nastale.
- **Cilj**-da korisnicima pruže **relevantne, vjerodostojno prezentovane, razumljive, uporedive, provjerljive i blagovremene**, inastrumente za finansijsko izvještavanje na osnovu koga su u mogućnosti da sagledaju:
 - Finansijsku situaciju;
 - Uspješnost poslovanja,
 - Gotovinske tokove...

Finansijske iskaze opšte namjene sačinjavaju...

- *Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja;*
- *Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha;*
- *Iskaz o tokovima gotovine;*
- *Iskaz o promjenama na kapitalu ;*
- *Napomene;*

Statistički aneks.

RACUNOVODSTVO

48

Finansijski iskazi preduzeća- sadržina

Naziv izvještaja	Globalno prikazuje	Bliže iskazuje	Kategorije
<i>Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/;</i>	<i>Finansijsko stanje</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Imovinsko stanje</i> • <i>Finansijsko stanje</i> • <i>Likvidnost</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Imovina</i> • <i>Obaveze</i> • <i>Kapital</i>
<i>Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/;</i>	<i>Efikasnost operacija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ukupni uspjeh i neuspjeh u poslovnim operacijama</i> • <i>Investicionim operacijama</i> • <i>Finansijskim operacijama</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prihodi;</i> • <i>Rashodi;</i> • <i>Dobitak/gubitak</i>
<i>Iskaz o promjenama na kapitalu ;</i>	<i>Kretanja na računu vlasnika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Promjene na kapitalu zbog vlasnikovog uzimanja i dodavanje kapitala</i> • <i>Promjene zbog uspjeha/neuspjeha u operacijama</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prirast/gubitak iz operacija;</i> • <i>Unos novog kapitala;</i> • <i>Povlačenje kapitala</i>
<i>Iskaz o tokovima gotovine;</i>	<i>Novčana kretanja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Odakle je novac došao</i> • <i>Za šta je novac upotrijebljen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Novčani prilivi;</i> • <i>Novčani odlivi</i>
<i>Napomene;</i>	<i>Politike i objašnjenja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Politike;</i> • <i>Principi;</i> • <i>Procjene;</i> • <i>Usvojeni obračuni;</i> • <i>Objašnjenja značajnih pojava</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Računovodstvene politike;</i> • <i>procjene</i>

Zakon o računovodstvu Crne Gore (usvojen 30.07.2016) (član 10)

- Pravno lice dužno je da pripremi godišnje finansijske iskaze i konsolidovane iskaze sa stanjem na dan 31. decembra poslovne godine, odnosno na dan registracije statusnih promjena (spajanje, pripajanje, podjela) i na dan donošenja odluke o dobrovoljnoj likvidaciji pravnog lica.
- Pravno lice dužno je da dostavlja finansijske izvještaje i izvještaj menadžmenta u pisanom i elektronskom obliku organu uprave nadležnom za poslove utvrđivanja i naplate poreza (u daljem tekstu: Poreska uprava) **najkasnije do 31. marta tekuće**, za prethodnu godinu.
- Pravno lice dužno je da konsolidovane finansijske izvještaje i konsolidovani izvještaj menadžmenta u pisanom i elektronskom obliku dostavi Poreskoj upravi najkasnije do 30. septembra tekuće, za prethodnu godinu.
- Uz iskaze iz stava 1 ovog člana, dostavlja se i statistički aneks.
- Poreska uprava je dužna da finansijske izvještaje i izvještaje menadžmenta pravnih lica iz st. 2 i 3 ovog člana objavljuje na svojoj internet stranici.
- Mikro i mala pravna lica dužna su da Poreskoj upravi dostave bilans stanja, bilans uspjeha i statistički aneks.

Međusobni odnos finansijskih iskaza

Međusobna povezanost finansijskih iskaza..

- BITNO!
 - Navedeni finansijski izvještaji su međusobno povezani i upućeni jedni na druge.

PITANJE?

- KO SU NOSIOCI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

O čemu govore finansijski iskazi?

- Posmatrani zajedno, finansijski izvještaji ukazuju na “**zdrastveno stanje**” nekog preduzeća.
- UTVRDITI I RAZUMJETI to “stanje” znači imati mogućnost donositi primjerene i racionalne poslovne odluke

RACUNOVODSTVO

51

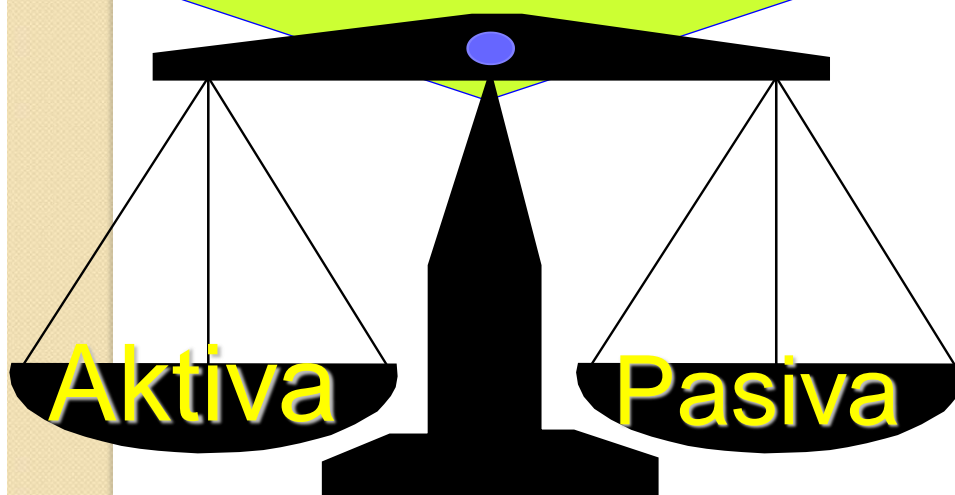
POJAM BILANSA....

- Pojam “Bilans” etimološki vuče porijeklo od latinske riječi “bilanx libre”, što znači **vaga sa dva tasa** i označava **ravnotežu**, tj. **jednakost između lijeve i desne strane!**

RACUNOVODSTVO

Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/

Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ -tradicionalni izgled-

PITANJE?
Pod FINANSIJSKIM
POLOŽAJEM
se podrazumijeva...

Stanje i međuodnos imovine,
kapitla i obaveza jednog
preduzeća

Aktiva

STVARI
koje preduzeće
posjeduje

POJAVNI OBLICI
IMOVINE

Pasiva

NOVAC
koje preduzeće
posjeduje

IZVORI

RACUNOVODSTVO

Iskaz o finansijskoj poziciji /bilans stanja/

pristup pregleda izvora i korišćenja (upotrebe) izvora

Aktiva

UPOTREBA NOVCA

gdje je novac potrošen?

Pasiva

IZVORI NOVCA

odakle je novac došao?

ZAKLJUČAK: Posmatra se **JEDNA TE ISTA STVAR:**
IMOVINA preduzeća ali sa dva aspekta:
POJAVNIH OBLIKA I IZVORA TIH POJAVNIH
OBLIKA

RACUNOVODSTVO

SISTEM DVOJNOG KNJIGOVODSTVA

aspekt
primanja

aspekt
davanja

Primjer:

Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi

aspekt
primanja

Primili (kupili) smo auto u zamjenu za novac (10.000€)

aspekt
davanja

Dali smo novac u zamjenu za auto

RACUNOVODSTVO

Iskaz o finansijskoj poziciji /bilans stanja/

Aktiva		Pasiva	
FA Stalna imovina	600	OF Sopstven izvori	450
CA Obrtna Imovina		LTL Dugoročni	250
	400	CL Tekuće obaveze	300
1.000		1.000	

Ukupna poslovna sredstva (TA – Total Assets)

Do vrijednosti ukupnih poslovnih sredstava (zbira aktive) od 1.000 € može se stići na dva načina:

1. FA + CA = 600€ + 400€ = 1.000 € (SA ASPEKTA POJAVNIH OBLIKA)
2. OF + LTL + CL = 450€ + 250€ + 300€ = 1.000 € (SAASPEKTA IZVORA)

Služi za procjenu
EFIKASNOSTI!

Služi za procjenu
STEPENA ZADUŽENOSTI!

RACUNOVODSTVO

Kriterijumi za unos pozicija u aktivu i pasivu

Likvidnost preduzeća = Likvidnost imovine

Aktiva	Pasiva
FUNKCIONALNOST (unos pozicija iste funkcionalne grupe)	NAMJENA (osnovna pravila finansiranja imovine)
LIKVIDNOST (sposobnost transf.u N) -Opadajuća -Rastuća	ROČNOST (rok dospeljeća) -Opadajuća -Rastuća

Prvo se unose najlikvidniji oblici imovine (novac) a potom sve manje i manje likvidni oblici...

Prvo se unose najlikvidniji oblici imovine (nematerijalna, materijalna...) a potom sve likvidniji oblici (novac..)

Prvo se unose pozicije koje imaju duži rok dospeljeća (kapital, dugoročni krediti...) a potom oni koji imaju kraći rok dospeljeća (kratkoročne obaveze)

Prvo se unose pozicije koje imaju kraći rok dospeljeća (kratkoročne obaveze...), a potom one koje imaju duži rok dospeljeća (kapital, dugoročne obaveze)

Iskaz o finansijskoj poziciji / Bilans stanja/

Aktiva		Pasiva	
Obrtna imovina	600	Kratkoročne obaveze	300
Stalna imovina	400	Dugoročne obaveze	250
		Kapital	450
1.000		1.000	

PRAVILO!!!!

AKO AKTIVA POČINJE SA NOVCEM (NAJLIKVIDNIJIM OBLIKOM)-KRITERIJUM OPADAJUĆE LIKVIDNOSTI, ONDA PASIVA MORA POČETI SA KRATKOROČNIM OBAVEZAMA –KRITERIJUM RAŠTUĆE ROČNOSTI!

Kriterijum opadajuće likvidnosti!

Kriterijum rastuće ročnosti !

RACUNOVODSTVO

AKTIVA

PASIVA

Osnovna sredstva

Obrtna sredstva

Sopstveni kapital

Dugoročni izvori

Tekuće obaveze

RACUNOVODSTVO

VERTIKALNO

red. br.	Ime pozicije	Iznos
1.	Oprema	110.000
2.	Material	50.000
3.	Kapci	10.000
4.	Tehnici račun	10.000
	Ukupno aktiva	180.000
1.	Državni kapital	110.000
2.	Dugoročni krediti	50.000
3.	Dobitnici	20.000
	Ukupno pasiva	180.000

HORIZONTALNO
(dvostrani/tabelarni pregled)

Aktiva		Bilans stanja sredozeca 'X' na dan 31.12.2007.		Pasiva	
red. br.	Ime pozicije	Iznos	red. br.	Ime pozicije	Iznos
1.	Oprema	110.000	1.	Državni kapital	110.000
2.	Material	50.000	2.	Dugoročni krediti	50.000
3.	Kapci	10.000	3.	Dobitnici	20.000
4.	Tehnici račun	10.000			
	Ukupno	180.000		Ukupno	180.000

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA STANJA

RACUNOVODSTVO

61

Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ osnovni izgled sa pet odjeljaka

Aktiva	Pasiva

100

RACUNOVODSTVO

100

Ovo je najefikasniji
format za
objašnjenje
najtežih
aspekata
poslovnih
finansija.

Izveštaj o finansijskoj poziciji– blok obrtnih sredstava

Aktiva		Pasiva	
Osnovna (fiksna) sredstva (FA) (fixed assets)			
Obrtna sredstva (CA) (current assets)			
100		100	

Sva kratkoročna poslovna sredstva:

1. Zalihe

Sirovine i repromaterijal, proizvodnja u toku, gotovi proizvodi, rezervni dijelovi.

2. Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina

Potraživanja po osnovu prodaje, kratkoročni krediti i plasmani, kratkoročni krediti u zemlji, ..devizni račun, blagajna, tekući (poslovni) račun..

3. Ostala obrtna sredstva

Sva ostala kratkoročna poslovna sredstva, npr. dati avansi za zalihe i usluge i sl.

RACUNOVODSTVO

Iskaz o finansijskoj poziciji /bilans stanja/ – blok osnovnih (fiksni) sredstava-

Aktiva		Pasiva	
Stalna (fiksna) sredstva (FA) (fixed assets)			
Obrtna sredstva (CA) (current assets)			
100		100	

Sva dugoročna poslovna sredstva:

1. Nematerijalna ulaganja

Goodwill, patenti, licence, itd.

2. Materijalna sredstva

Zemljište, zgrade, pogoni i oprema, transportna oprema, kompjuteri, osnovno stado itd.

3. Dugoročni plasmani

Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica, .., HOV koje se drže do dospijea...itd.

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI

dvije kolone obaveza

Aktiva	Pasiva
FA	Izvori sopstvenih sredstava (OF - Owners Funds)
	Dugoročne obaveze (LTL - Long Term Loans)
CA	Tekuće obaveze (CL – Current liabilities)
100	100

Svi dugoročni zajmovi
(duži od jedne godine)

❖ obveznice,
dugoročni krediti...

Sve kratkoročne obaveze (koje se plaćaju u okviru jedne godine):

- Obaveze prema povjericima**
Poslovni povjericima – iznos koji se duguje dobavljačima.
- Kratkoročni zajmovi**
Uključuje dugovna salda banaka i sva ostala kratkoročna dugovanja koja donose kamate.
- Ostale kratkoročne obaveze**
Sve ostale kratkoročne obaveze, npr. nagomilana plaćanja, kamate, dospjeli i tekući porezi i dividende.

RACUNOVODSTVO

Iskaz o finansijskoj poziciji /bilans stanja/ – izvori vlastitih (sopstvenih) sredstava

Aktiva	Pasiva
CL	Izvori vlastitih sredstava (OF)
	LTL
CA	CL
600	450
400	250
1000	1000

- Osnovni kapital**
 - Akcijski kapital;
 - Udjeli društva sa ograničenom odgovornošću;
 - Ulozi;
 - Državni kapital;
 - Ostali osnovni kapital...
- Neplaćeni upisani kapital
- Rezerve
 - Emisiona premija;
 - Zakonske ..statutarne..
- Revalorizacione rezerve i nerealizovani dobitci i gubici
- Neraspoređeni dobitak
- Gubitak

Struktura Iskaza o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/

AKTIVA Bilans stanja na dan 01.01.2017.godine PASIVA

A) Stalna imovina	A) Sopstveni kapital (Kapital)
I. Nematerijalna imovina (licence, franšize, patenti, goodwill...);	- Zavisno od pravne forme preduzeća; ²³
II. Materijalna imovina (zemljište, nekretnine, postrojenja, oprema);	(Osnovni kapital, rezerve, neraspoređena dobit i sl.);
III. Dugoročni finansijski plasmani	
B) Obrtna imovina	B) Obaveze
I. Stvari - zalihe	I. Kratkoročne obaveze
II. Prava – potraživanja	II. Dugoročne obaveze
III. Novac – tekući račun, gotovina	

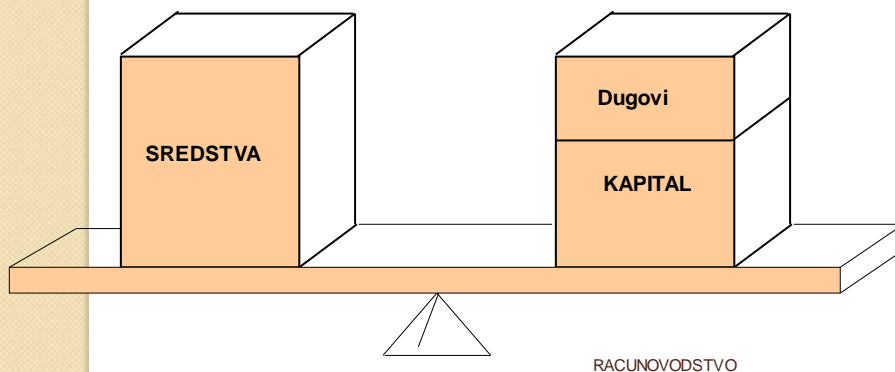
KOMPONENTE KOJE OPREDELJUJU FINANSIJSKI POLOŽAJ PREDUZEĆA

OSNOVNA RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

A (=sredstva) = O (=dug) + K (kapital)

AKTIVA

PASIVA

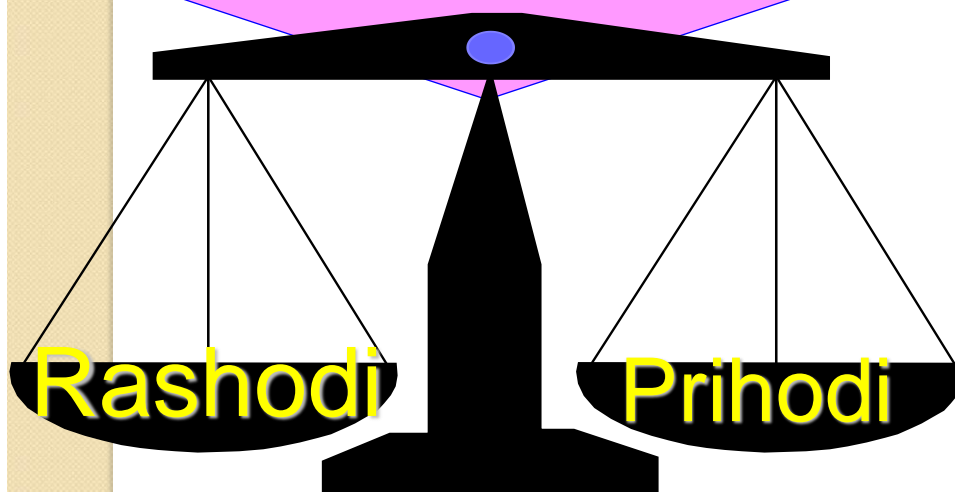

Napomena!

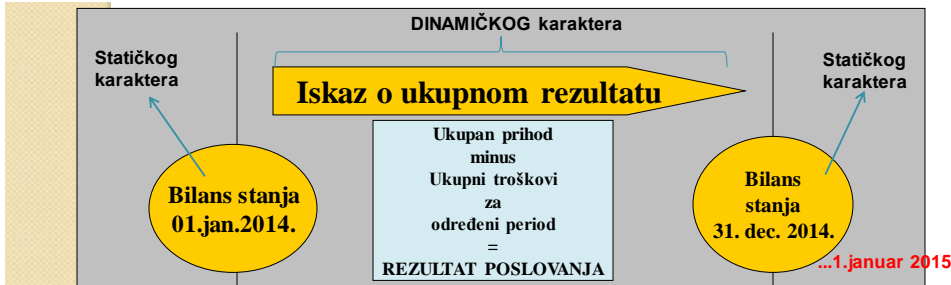
- **Iskaz o finansijskoj poziciji / Bilans stanja/ GOVORI O SITUACIJI PREDUZEĆA U ODREĐENOJ TAČKI VREMENA (31.12.2012..godine) pa je stoga **STATIČKOG KARAKTERA****

RACUNOVODSTVO

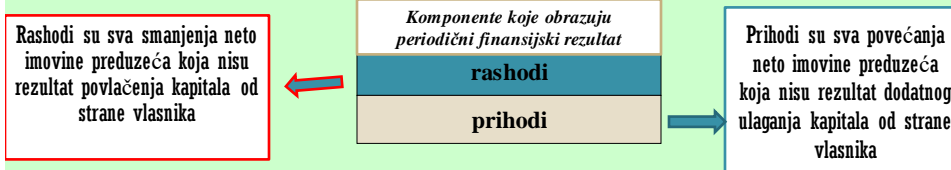
**Iskaz o ukupnom rezultatu / Bilans
uspjeha/**

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATA /BILANS USPJEHA/

- **Iskaz o ukupnom rezultatu veže se sa vremenskim periodom između 01.01 2014. godine i 31. 12. 2014. godine, i za taj vremenski period treba da pokaže da li je preduzeće pozitivno ili negativno poslovalo!**
- **Kada preduzeće nastavlja poslovanje 1. januara 2014. godine, računi koji obrazuju ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU iz 2014. godine "ne postoje", tj. "ugašeni su", jer se utvrđeni rezultat prenio na račun neraspoređeni dobitak tekuće godine (u slučaju dobitka) ili gubitak tekuće godine (u slučaju gubitka). (pojašnjenje na narednim slajdovima!)**
- **U 2015. godini nastaju novi prihodi i rashodi koji obrazuju BU za 2015. godinu**
 - Ukupni troškovi su postavljeni nasuprot ukupnog prihoda u tom periodu i na taj način se dobija **rezultat poslovanja**.

ZAKLJUČAK

- **ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU /BILANS USPJEHA/..prikazuje promjene ekonomskih kategorija u određenom periodu (npr.od 01.01.2016 do 31.12.2016..god.) pa je stoga dinamičkog karaktera**
- **Utvrđeni rezultat (dobitak ili gubitak) će povećati ili smanjiti sopstveni kapital!**
- **NE MOŽEMO VREDNOVATI (ISKAZATI, OBRAČUNATI) NETO REZULTAT (db;gb) UKOLIKO NIJE U VEZI SA ODREĐENIM VREMENSKIM PERIODOM;**
- **Primjer (1): Ako izvršni direktor kaže "Moje preduzeće zarađuje neto dobit od 10.000€", profitabilnost preduzeća nije jasna!**
 - **Naime, da li ostaruje ovu neto dobit nedeljno, mesečno, godišnje???**
- A. **Primjer (2):** Jedog od prvih svjetskih milijardera, intervjuisala je grupa studenata businessa. Jedan od studenata je zamoloni milijardera da procijeni iznos svoje dobiti. Pošto student nije odredio vremenski period, milijarder je odlučio da se našali i odgovorio je "Oko 11.000\$...". On je dvoljno dugo pričeka da bi dozvolio grupi studenata da izraze svoje čuđenje u vezi ovog čisto malog iznosa. Nakon toga je dovršio rečenicu sa "...na sat." Tako ispada da 11.000\$ na sat (24 sata dnevno) dostiže iznos oko 100 miliona \$ godišnje.

VERTIKALNO

Bilans uspeha preduzeća "X" za period 01.01.-31.12.2010

Red. br.	Naziv pozicije	Iznos
1.	Nabavna vrednost realizovane robe	1.000
2.	Rashodi finansirawa	200
3.	Ostali rashodi	100
4.	Dobitak	300
	Ukupno rashodi	1.600
1.	Prihodi od realizacije robe	1.400
2.	Finansijski prihodi	100
3.	Ostali prihodi	100
	Ukupno prihodi	1.600

HORIZONTALNO

(dvostrani/tabelarni pregled)

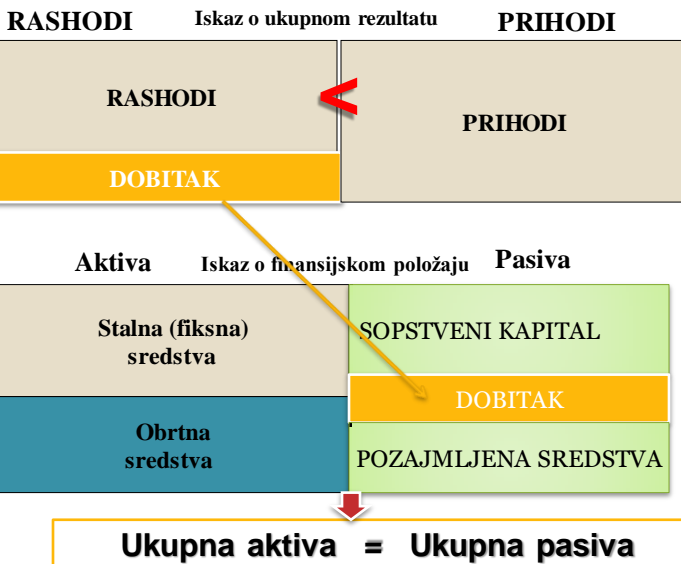
Rashodi			Prihodi		
r.b.	Naziv rashoda	Iznos	r.b.	Naziv prihoda	Iznos
1.	Nabavna vred. robe	1.000	1.	Prihodi od real. robe	1.400
2.	Rashodi finans.	200	2.	Prihodi od finan.	100
3.	Ostali rashodi	100	3.	Ostali prihodi	100
4.	Dobitak	300			
	Ukupno rashodi	1.600		Ukupno prihodi	1.600

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA USPJEHA

RACUNOVODSTVO

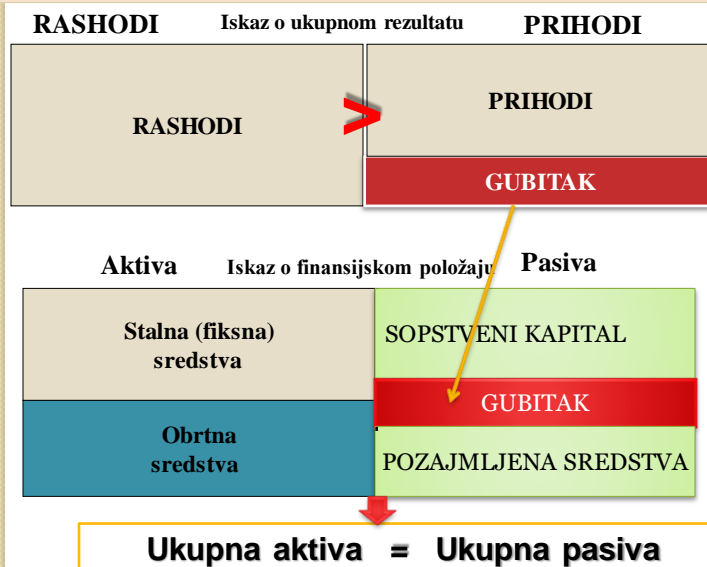
73

Veza (u procesu bilansiranja) između iskaza o finansijskom položaju I iskaza o uspešnosti poslovanja(DOBITAK)

74

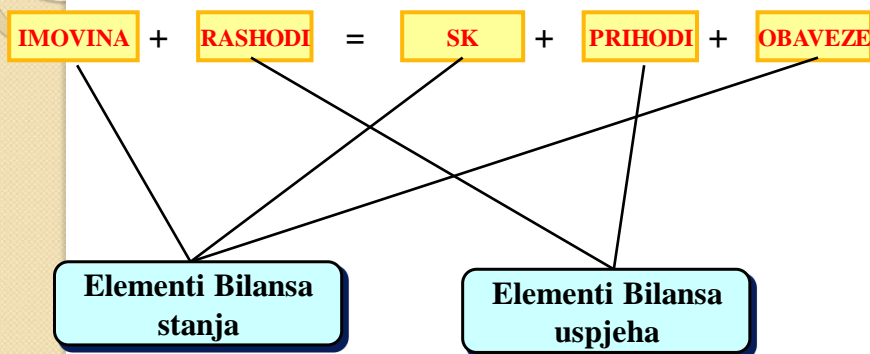
VEZA (U PROCESU BILANSIRANJA) IZMEĐU ISKAZA O FINANSIJSKOM POLOŽAJU I ISKAZA O USPJEŠNOSTI POSLOVANJA(GUBITAK)

75

RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

-proširena-

RACUNOVODSTVO

OSTALI FINANSIJSKI ISKAZI

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

-pokazuje izvore pribavljanja i način upotrebe novca!

Posmatra se NOVAC (stavka aktive)

primici	izdaci
<p>-poslovne aktivnosti; (prodaja robe, primljene naknade šteta..)</p> <p>-investicione aktivnosti; (prodaja dionica..)</p> <p>-finansijske aktivnosti; (emisija dionica, primljeni krediti..)</p>	<p>-poslovne aktivnosti; (isplate dobavljačima..)</p> <p>-investicione aktivnosti; (kupovina akcija..)</p> <p>-finansijske aktivnosti; (otplata kredita..)</p>

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU

-pokazuje promjene koje nastaju na kapitalu!

Posmatra se KAPITAL (stavka pasive)

NAPOMENE

- *Politike;*
- *Principi;*
- *Procjene;*
- *Usvojeni obračuni;*
- *Objašnjenja značajnih pojava*

Šta sadrži godišnji izvještaj kompanije?

- **Velike kompanije pored finansijskih (kvantitativnih) informacija, zainteresovanim licima dostavljaju i nefinansijske informacije (o ciljevima kompanije, tržištu, proizvodima, posovanju...)**
- **Primjer: Kompanija McDonald posvetila je veliki dio zadnjeg godišnjeg izvještaja kompanijinoj brizi za okolinu. U izvještaju su uključene rasprave kompanijinih programa za upravljanje čvrstim otpadom, konzerviranjem sredstava i recikliranjem (godišnji izvještaj je u potpunosti štampan na recikliranom papiru).**
- **Slično navedenom, pogledati izvještaj CG Telekom za 2009. godinu (www.telekom...)**

RACUNOVODSTVO

Na koji se način vrši transparentnost finansijskog izvještavanja?

- Dostavljanje nadležnim institucijama...
- Putem sredstava medija (konferencije za javnost, vladine agencije);
- Mnogi analitičari, savjetnici za ulaganja, poslovni časopisi ocjenjuju finansijske, prinosni ..položaj preduzeća...
- **Primjer:** *Finansijski analitičari iznose javnosti svoja mišljanja svakog petka uveče na Wall Street Weeku, televizijskom programu koji se emituje na PBS-a. Nedeljni poslovni časopisi, kao što su Barrons, BusinessWeek i Forbes, takođe izdaju ocjene finansijskog položaja, profitabilnosti i budućih perspektiva mnogih kompanija u javnom interesu.*
- **PITANJE?**
- *Da li je takva situacija sa Crnom Gorom? (tržište kapitala)*

RACUNOVODSTVO

HVALA NA PAŽNJI!

- **PITANJA???**

RACUNOVODSTVO

zadatak

- Sa poslovne strane nekih novina, časopisa (domaćih i/ili stranih), pročitajte i izvadite članak o nekoj kompaniji. Navedite sve računovodstvene ili finansijske termine korištene u članku i polazeći od do sada usvojenog znanja, pokušajte da ih pojasnite. Da li su Vam svi termini poznati?
- Razmislite: **KOLIKO BI POZNAVANJE RAČUNOVODSTVA POMOGLA KORISNIKU DA RAZUMIJE SADRŽINU ČLANKA?**

RACUNOVODSTVO